

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Kristýna Krčmářová

Velikonoce v předškolním vzdělávání – komparace ČR a UK

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 10. dubna 2017

Kristýna Krčmářová

.....

Děkuji Mgr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce a poskytování cenných rad k práci. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a pomoc po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	9
1 Předvelikonoční období	9
1.1 Masopust	9
1.1.1 Tři masopustní dny	9
1.1.2 Masopustní zvyky a obyčeje	10
1.1.3 Typy lidových masopustních masek	12
1.1.4 Masopustní pokrmy.....	14
1.1.5 Dnešní masopust	16
2 Postní doba	17
2.1 Popeleční středa	17
2.2 Šest postních nedělí	17
2.2.1 První neděle postní – „Černá“	18
2.2.2 Druhá neděle postní – „Pražná“	18
2.2.3 Třetí neděle postní – „Kýchavá“	18
2.2.4 Čtvrtá neděle postní – „Družebná“	19
2.2.5 Pátá neděle postní – „Smrtná“	19
2.2.6 Šestá neděle postní – „Květná“	19
2.3 Pašijový týden	20
2.3.1 Modré pondělí, Žluté úterý	20
2.3.2 Škaredá středa	20
2.3.3 Zelený čtvrtek.....	20
2.3.4 Velký pátek.....	22
2.3.5 Bílá sobota.....	22
2.3.6 Boží hod velikonoční (Velikonoční neděle)	23
2.3.7 Velikonoční pondělí.....	24

3 Velikonoce v České republice	25
3.1 Historický původ	25
3.1.1 Legenda o Ježíšovi	26
3.2 Určení data velikonočních svátků	26
3.3 Velikonoční symboly a jejich význam	27
3.3.1 Beránek	27
3.3.2 Zajíček	28
3.3.3 Pomlázka	28
3.3.4 Vajíčko	30
3.4 Velikonoční pečivo	31
4 Velikonoce ve Velké Británii	33
4.1 Zelený čtvrtek	33
4.2 Velký pátek	34
4.3 Boží hod Velikonoční	34
4.4 Velikonoční pondělí	34
4.5 Velikonoční symboly	34
4.5.1 Kříž	34
4.5.2 Palmy	35
4.5.3 Velikonoční vajíčko	35
4.5.4 Velikonoční zajíc	35
4.6 Velikonoční tradice	35
4.6.1 Morris dancers	36
4.6.2 Velikonoční čepce	36
4.6.3 Hot cross buns	36
4.6.4 Velikonoční pohledy	36
4.7 Velikonoční jídlo	36
Praktická část	38

5 Projekt – Poznáváme britské Velikonoce	38
Popis aktivit	40
5.1 Motivace	40
5.2 Výroba Velikonočních pohledů	40
5.3 Pečení „Hot cross buns“	41
5.4 Říkanka „Hot cross buns“	44
5.5 Hledání ukrytých vajíček po zahradě	45
5.6 Závěr	46
Evaluaace projektu:	47
Závěr	48
Seznam použité literatury a zdrojů	49

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na předvelikonoční období, tedy období Masopustu. Dále pak na Velikonoce v České republice a Velikonoce ve Velké Británii.

Práce je rozdělena do dvou samostatných částí. První část je teoretická, kde se zmiňují nejprve o předvelikonočním období. Čtenáře seznamují s masopustními dny, masopustními zvyky a obyčejí – porážka kobyly nebo průvody masek a s masopustními pokrmy – tradiční zabíjačky a masopustní pečivo. V neposlední řadě je zde malá zmínka o dnešním masopustu. Dále navazují kapitolou o postní době. Popisují všech šest postních nedělí a pak také dny Pašijového týdne. Jsou zde popsány různé tradice a zvyky, které se v těchto dnech dodržovaly či pokrmy, které se připravovaly. Následuje kapitola o Velikonocích v České republice. Zmiňují období, ve kterém se Velikonoce slaví, Legendu o Ježíšovi, tradiční symboly, které se váží k Velikonocům – beránek, pomlázka, vajíčko atd. Nechybí ani zmínka o Velikonočním pečivu. Poslední kapitolou v teoretické části jsou Velikonoce ve Velké Británii. Opět se zde zmiňují, kdy jsou Velikonoce ve Velké Británii slaveny, popisují dny před Velikonocemi a zvyky, jaké dodržují lidé ve Velké Británii. Čtenáři si mohou přečíst o symbolech britských Velikonoc – Velikonoční králíček, palma atd., a o tradičních zvycích ve Velké Británii.

Cílem teoretické části je přiblížit a seznámit s Velikonocemi, velikonočními symboly a tradicemi v České republice a také seznámit s oslavami Velikonoc ve Velké Británii.

Praktická část je formou krátkého dvoudenního projektu, který se může realizovat v mateřské škole v období Velikonoc. Projekt je zaměřen na velikonoční aktivity Velké Británie, tak aby se děti nenásilnou formou seznámily i s tradicemi jiné národnosti.

Cílem praktické části je navrhnout velikonoční aktivity z Velké Británie, které mohou učitelky využít v praxi při práci s dětmi a přiblížit jim tak jiné Velikonoční zvyky a tradice, než které znají v České republice.

Teoretická část

1 Předvelikonoční období

Dříve než nám nastanou Velikonoce, přichází ještě Masopust a poté období půstu, tzv. Postní doba.

1.1 Masopust

Období masopustu trvá od Tří králů až do začátku postní doby. Hlavní jsou však poslední tři dny, kterými toto období končí. I přesto, že se nejedná o církevní svátek, byl masopust zařazen do církevního kalendáře, a tak se jeho termín určuje podle Velikonoc. Odehrává se před Popeleční středou, která zahajuje postní období před Velikonocemi. A jelikož jsou Velikonoce pohyblivý svátek, může být masopustní neděle v měsících od 1. února až do 7. března.¹

1.1.1 Tři masopustní dny

I když masopust trvá velmi dlouhou dobu, důležité jsou 3 dny, kterými masopust končí, a to Tučný čtvrtek, Taneční neděle a Maškarní úterý.

Tučný čtvrtek

Tento den byl přípravou na masopustní neděli. Lidé měli pestrý jídelníček včetně masa. Původně se jedlo maso jehněčí, hovězí a zvěřina, od 19. století pak nastoupila obliba zabijaček a tradiční vepřové pečeně s knedlíky a zelím, které se zapíjely pivem. Za masopustní jídlo se také začala považovat pečená husa. Na tučný čtvrtek panovalo přesvědčení, že musí člověk co nejvíce jíst i pít, aby byl celý rok při síle.²

¹ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčejy*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

² VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčejy*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

Taneční neděle

Tento den začínala hlavní zábava. Všichni se chystali na taneční zábavu, která se obvykle protáhla až do rána. Často se také pořádaly specializované zábavy. Některé byly pouze pro svobodnou mládež, na tzv. mužovský bál zase mohli jen vdané ženy a ženatí muži. Na Chodsku se konaly babské bály, které byly věnovány vdaným ženám. V každém kraji si lidé vymýšleli jiné názvy i jiné zvyklosti. Nadšení pro tanec bylo veliké, což připomíná pověra, že jak budou tanečníci vyskakovat vysoko, takové vyroste obilí či len toho roku.³

Maškarní úterý

Tento den byl vyvrcholením masopustu. Pořádaly se průvody maškar nebo se hrály žákovské divadelní hry, které byly oblíbené především ve městech. Rozšířeným a starobylým zvykem bylo stínání kohouta, kterým se na venkově bavila mládež až do druhé poloviny 19. století. Po přečtení žertovného rozsudku bylo vykonáno skutečné usmrcení živého zvířete, většinou stětím hlavy. Během tohoto dne se lidé scházeli, žertovali a bavili a poté společně strávili večer u muziky.⁴

1.1.2 Masopustní zvyky a obyčejje

Masopustních zvyků a obyčejů je celá řada. V každém kraji, někdy i do konce na každé vesnici můžeme najít různé zvyky a zvyklosti. Zvyky se mohou lišit činnostmi, která se při nich vykonává nebo třeba dobou a místem konání.

³ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčejje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčejje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

Porážka kobylky

Šlo o symbolickou porážku kobylky. Masky Kobylky předstoupila před soud a vyslechla si její provinění, které bylo předneseno v žertovné podobě. Poté jí byly přetnuty žíly a Kobylka se svalila na nosítka. Později došlo k zázračnému oživení, které způsobil speciální hospodský přípitek.⁵

Průvody masek

Průvody masek většinou neměly určená pravidla. V každém kraji byly jiné. Soutěžilo se v tom, kdo bude mít nápaditější a lepší masku či kdo provede větší skopičinu a pobaví tak diváky. Obvykle šlo o obchůzku od domu k domu, přičemž se tancovalo, zpívalo a žertovalo na adresu jejich obyvatel. Někdy nebylo žertování pouze slovní, ale došlo i na zlomyslnosti jako házení do sněhu a mazání sazemi. Neprováděli však pouze zlomyslnosti, ale vždy také popřáli úspěšný hospodářský rok a plodný dobytek.⁶

Pochování basy

Tento zvyk se prováděl na masopustní úterý, kdy vrcholilo a přesně o půlnoci končilo třídní bujaré veselí, hýření, hostiny a tancování. Muzikanti dohráli a symbolicky se pochovala figurína basy nebo podle krajevých zvyklostí jiný hudební nástroj – dudy nebo housle. Basa byla zahalena do smutečního šatu. Tento zvyk byl symbolem toho, že dalších čtyřicet dní by se měl každý člověk věnovat půstu a také rozjímání. Masopustní zábava končila téměř všude přesně o půlnoci, protože lidé věřili, že pokud budou o masopustu tancovat přes půlnoc, objeví se ďábel. Většinou jako cizinec oděný do zeleného kabátu.⁷

⁵ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

⁶ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčejy*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁷ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

Vodění medvěda

Zejména na severní Moravě byl hlavním aktérem masopustní obchůzky maska medvěda. Podoba této masky byla dvojitá. Buď ji tvořil kožich, který byl obrácený chlupy navrch nebo pytlovina, která byla pošíta hrachovinou či slámou. Další součástí byla medvědí hlava či obličejová maska se špičatou čepicí, zvonek a slaměný ocas. Medvěda vodil na řetězu medvěďář, který ho trestal býkovcem za bručení a neposlušnost. Zastavovali se u každého domu na tanec s hospodyní. Ty se vždy snažily utrhnout kousek hrachoviny pro slepice, aby dobře seděly na vejcích.⁸

1.1.3 Typy lidových masopustních masek

Reje masek vycházejí ze staletých vesnických tradic. Postupem času prošel vzhled některých masek změnami. Některé masky již zanikly a jiné nové naopak vznikly.⁹

O tom, jak vypadaly masky v dávné minulosti, mnoho nevíme. Je možné, že některé masky, které jsou dnes základem masopustního průvodu ani neexistovaly nebo vypadaly jinak. Je také pravděpodobné, že existovaly masky, o kterých se nezachovaly žádné doklady.¹⁰

Klibna

K vytvoření této masky bylo zapotřebí dvou lidí. První drží masku hlavy koně, která je upevněná na tyči, druhý se opírá o jeho záda a tvoří hřbet a zadní

⁸ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

⁹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

¹⁰ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

nohy. Přes sebe mají přehozenou plachtu. Někdy může tuto masku tvořit jen jeden člověk, kdy je klibna dvounohá nebo naopak vícenohá, pokud je tvořena z více osob.¹¹

Klibna chodila na obchůzky sama nebo ji doprovázeli kozlíci, případně Žid. Mimo masopustu se také objevovala v předvečer sv. Mikuláše nebo Tří králů.¹²

Nevěsta

Za tuto masku se převlékali muži, kteří měli výrazně nalíčený obličej a byli doprovázeni ženichem.¹³

Žid

Tato maska nosívala na hlavě cylindr, obličej byl krytý dlouhými vousy a přes rameno nesl přehozený ranec nebo pytel. Občas měl na zádech ohromný vyčpaný hrb. Oděný byl do dlouhého kabátu či střapatého kostýmu z barevných odstřížků. Obličej mu pokrývala plstěná kukla s dlouhým nosem, který byl někdy červený. Masku Žida vytvářela chaos a její chování nebylo moc laskavé. Dříve dávali na potkání šňupnout a požadovali za to peníze. Kdo nezaplatil, dostal ránu pytle. Rádi také smlouvali a prodávali něco, co předtím ukradli.¹⁴

¹¹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

¹² VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

¹³ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

¹⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

Masopust

V některých průvodech bývá Masopust hlavní postavou. Jeho kostým se skládá ze spousty barevných odstřížků látek. Čím je kostým pestřejší, tím lépe. Na hlavě nosí červenou čepici či klobouk. Role Masopusta končí špatně. Většinou utopením nebo oběšením, či jinou formou „smrti“.¹⁵

Další masky

Masopustních masek je obrovská spousta, proto další pouze vyjmenuji. V průvodu se dále nacházejí masky medvěda, Brůny, Báby, Pohřebenáře, Laufra, Turka, Kominíka, Rasa, Kata, Smrti, Řemeslníků a Hudebníků.

1.1.4 Masopustní pokrmy

K masopustnímu veselí patří mimo zpěvu a tance také pití a jídlo. Průvod masek se zastavuje u domů. Domáci ho vítají přípitkem. Do košů dávají láhve s něčím pro zahřátí. Hospodyně pak napichuje na dřevěné šavle uzžený špek, maso či klobásky. Chybět nesmí ani masopustní pečivo.¹⁶

Masopustní pečivo

Charakteristické bylo především smažené pečivo – šišky a koblihy. Smažily se prázdné i plněné mákem či povidly. Kromě podlouhlých šišek a kulatých koblih se také smažily tvary vykrajované nožem – pracky, uzlíky, kohoutí hřebeny nebo splétané z válečků – smaženice, křupance. Ty měly podobu různých uzlů, osmiček a věnečků. Z koblihového těsta se také dělaly malé figurky, ptáčci

¹⁵ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

¹⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

či husičky. Jinde se smažili jen kousky, které byly vykrajované lžící nebo trhané cípky – oříšky.¹⁷

Pečivo se smažilo i z nekynutého těsta, známé pod různými názvy jako listy, třísky, boží milosti, apod. Nejčastěji bylo ve tvaru čtverečků, koleček, obdélníků nebo květů. Dále se pak smažilo pečivo z nudlového těsta krájeného do proužků a navinuté na větvičce nebo špejli – ratolístky nebo stříhánky.¹⁸

Masopustní pečivo se nejen smažilo ale i peklo, a to různé druhy z kynutého těsta. Především koláče, vdolky, věnce, buchty a rohlíky. Pokud se peklo ve větším množství, ženy snesly suroviny a pečivo připravovaly společně.¹⁹

Zabíjačky

K masopustnímu hodování i výslužce patří pochoutky, jako jsou slanina, klobásy, uzené maso, jitrnice,... Zabíjačky bývaly v rodině důležitou hospodářskou a také obřadní záležitostí. Probíhaly v době mrazivého počasí mezi Vánoce a Masopustem, kdy zabíjačkové speciality déle vydržely.

Den předtím nachystaly hospodyně koření, zejména pepř, nové koření a majoránku. Loupaly také česnek a cibuli, bez kterých se zabíjačka neobešla. Hospodář zase chystal nádoby na vodu, necky na spaření prasete a kotel na vaření všech pokrmů.

Prvním jídlem byla vařená hlava či ovar s křenem. V poledne se podávaly opečenky ze skrojků s játrovou omáčkou nebo guláš. Dále se připravovaly

¹⁷ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

¹⁸ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

¹⁹ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

jitrnice, jelita a poté tlačěnka, ze kterých vznikla polévka „ovarovice“. Dále se dělávala tlačěnka a huspenina.²⁰

1.1.5 Dnešní masopust

V řadě měst a vesnic dochází k obnově masopustních zábav z iniciativy obcí, různých spolků či občanských sdružení. V minulosti šlo o záležitost pouze dospělých, dnes se účastní i děti, pro které se pořádají dětské karnevaly.

Podoby dnešních masopustů jsou různé. Většinou navazují na místní tradice a jejich jádrem je průvod masek, zakončený zábavou v místní restauraci. Průvod prochází jenom obcí anebo se zastavuje u jednotlivých domů a masky žertují s jejich obyvateli, tancují a dostávají za to výslužku.²¹

²⁰ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

²¹ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

2 Postní doba

Předvelikonoční půst je poměrně dlouhý. Začíná druhý den po masopustu, tedy Popeleční středou a trvá celkem 40 dnů. Konec zasahuje až do vlastních velikonočních svátků. Posledním dnem půstu je totiž neděle – Boží hod velikonoční. Půst začíná každý rok v jiný den, jelikož souvisí s Velikonocemi, a tak připadá na únor nebo na březen. Po celou dobu půstu se nepořádaly svatby ani žádné zábavy s hudbou a tancem. Lidé se stravovali jednoduchým bezmasým jídelníčkem. Pro křesťany bylo toto období především časem pokání a rozjímání. Tedy přípravy těla i duše na nejdůležitější svátek roku – Velikonocce.²²

2.1 Popeleční středa

V tento den začíná postní doba, následuje po Masopustním úterý, přesněji jeho půlnocí. Ta byla mezníkem obou protichůdných období – masopustu a půstu.²³

Už od 11. století dělával kněz věřícím na čelo křížek z popele. Popel, který se pro tento účel využíval, se získával spálením posvěcených kočiček, které se schovaly od minulého roku. Dochované lidové zvyky během tohoto dne ještě symbolicky uzavíraly masopust.²⁴

2.2 Šest postních nedělí

V postním období měly z hlediska lidových zvyků význam především neděle. Celkem jich bylo šest a každá se nazývala jinak.²⁵

²² VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

²³ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

²⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

²⁵ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

2.2.1 První neděle postní – „Černá“

Název pravděpodobně vznikl proto, že ženy kvůli půstu odkládaly pestré součásti oděvu a místo toho se oblékaly do tmavých zástěr a šatů a na hlavu si vázaly černé šátky. Tato postní neděle měla i další pojmenování. Někde se jí říkalo „Pytlová“ a jinde to byla zase „Pučálka“, podle pokrmu z hrachu, který se v tento den vařil. Ve středních Čechách se jí říkalo „Liščí“ neděle. Název vznikl podle zvyku hospodyň, které tajně v noci pekly preclíky sypané solí a mákem. Ty pak navlékaly na vrbové proutky, které svázaly černou pentlí a pak je zavěsily venku na stromy s tím, že je tam dětem nadělila liška.²⁶

2.2.2 Druhá neděle postní – „Pražná“

Nazývala se podle jednoduchého pokrmu „pražmy“. Byl to staroslovanský pokrm z nedozrálého praženého obilí.²⁷ Někde se jí také říkalo „Sazometná“, jelikož se v tento den všeobecně uklízelo a smýčilo.²⁸

2.2.3 Třetí neděle postní – „Kýchavá“

V tento den se věřilo, že kolikrát kdo kýchne, tolik let bude ještě žít. Jinde se říkalo, že pokud člověk kýchne třikrát, bude celý rok zdravý. Pro naše předky bylo kýchání důležitější, než je dnes pro nás. Jelikož se ho báli jako prvního příznaku morových ran. Na druhou stranu zase věřili, že pořádné kýchnutí pročiští tělo.²⁹

²⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

²⁷ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

²⁸ SKOPOVÁ, Kamila. *Hody, půsty, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis, 2014. ISBN 978-80-7470-077-4.

²⁹ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

2.2.4 Čtvrtá neděle postní – „Družebná“

V tento den bylo možné mírně porušit půst. Postní kázeň se uvolnila a mládež se mohla sejít a poveselit se na návsi nebo v některém stavění, kde měli mládence nebo svobodnou dívku. Také se pekly větší kulaté koláče s různým plněním, kterým se říkalo „družbance“.³⁰

2.2.5 Pátá neděle postní – „Smrtná“

V kostelech se zahalovaly kříže. Název této neděle je však odvozen od velmi starého zvyku – vynášení Smrti.³¹ Je to figura, která je zhotovena ze slámy a starých hadrů, s pomalovaným obličejem a na krku má korále z vyfouknutých nebarvených vajíček. Figura je připevněna na dřevěné tyči a za zpěvu mládeže je vynášena ze vsi a je buď vhozena do vody anebo je spálena.³² Je to obřad, v němž se obrazně vyjadřuje protiklad života a smrti s cílem očisty. Tento rituál můžeme řadit k jednomu z nejstarších u nás. Nazývala se také Smrtholka, Mořena, Morana či Morena.³³

2.2.6 Šestá neděle postní – „Květná“

Konají se průvody, které jsou symbolem následování Krista včetně jeho utrpení a vzkříšení.³⁴ Tento den připomíná vjezd Krista do Jeruzaléma. Lidé ho vítali s palmovými ratolestmi. U nás palmy zastoupily větvičky jívy – kočičky, které se světily. Svěceným kočičkám se přisuzovala zázračná moc, jelikož měly

³⁰ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

³¹ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

³² ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

³³ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

³⁴ EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídání o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

pomáhat proti kouzlu, nemocem a pohromám. Zastrkovaly se za rámy svatých obrazů, doma je lidé zase zastrkovaly za domácí kříže, nebo je zapichovaly na kraj pole, aby ochránily úrodu. Jedna až tři kočky se také polykaly proti bolesti v krku.³⁵

2.3 Pašijový týden

Je to poslední týden před Velikonocemi. Může se také nazývat jako Svatý týden. Pašijový týden začíná Květnou nedělí a končí Velikonočním pondělím. Nejdůležitější jsou tři dny – Velký pátek, Bílá sobota a Boží hod.³⁶

2.3.1 Modré pondělí, Žluté úterý

Během těchto dvou dnů se ve všech staveních uklízelo.³⁷

2.3.2 Škaredá středa

Název získala proto, že se prý Jidáš mračil na Krista a také ho v tento den zradil. V tento den se proto nikdo nesmí mračit, jinak by mu to zůstalo po celý rok.³⁸ V tento den se mnoho zvyků nedodržovalo.³⁹

2.3.3 Zelený čtvrtek

Vyskytuje se několik teorií, které říkají, podle čeho dostal tento den název zelený.

³⁵ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

³⁶ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

³⁷ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

³⁸ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

³⁹ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

Jednou z ní je, že je název odvozen od zeleného roucha, který byl užíván v kostele, nebo od pověry, že se v tento den musí jíst pouze zelená strava.⁴⁰

Další teorie zase říká, že název dostal podle zelené barvy Olivové hory, kde začalo Kristovo utrpení.⁴¹

Při odpoledních bohoslužbách obnovují kněží své závazky před biskupem.⁴²

V křesťanských kostelech v tento den zmlknou zvony a říká se, že odletěly do Říma. Také dobytku se odebíraly zvony, aby nezvonily. Zvonění je nahrazováno hlukem řehtaček, klapaček a hrkaček, se kterými chlapci chodí po vsi ráno, v poledne, večer a naposledy ve 3 hodiny odpoledne na Velký pátek. Lidé věřili, že tímto zvukem vyženou z domu všechno zlé, včetně hmyzu a myši. V tento den vstávaly hospodyně brzy ráno před východem slunce a zametly dům. Smetí odnesly na křižovatku cest nebo za vesnici, aby se v domě nedržely blechy. Ostatní členové rodiny vstávali také brzy, společně se pomodlili a omyli se rosou proti nemocem. Lidé snídali před východem slunce chléb namazaný medem, který měl ochránit před uštknutím hadem a píchnutím vosou a sršněm. Chléb se házel také do studny, aby v ní byla voda po celý rok. Symbolickým připomenutím Poslední večeře byl zvyk, při kterém biskup a řeholní představení během mše umývali nohy 12 starcům a po obřadu je pohostili a obdarovali.⁴³

⁴⁰ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁴¹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁴² EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídání o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

⁴³ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

2.3.4 Velký pátek

Den, kdy byl ukřižován Ježíš Kristus, tedy den hlubokého smutku. Nekonal se mše a při bohoslužbách v katolických kostelech se jen zpívalo a četly se texty. Důležitým okamžikem je odhalení a uctění kříže a strojení Božího hrobu.⁴⁴ Boží hroby se zdobily květinami a svíčkami. Do hrobu se někdy ukládal kříž a stála u něj stráž věřících.⁴⁵ I v tento den lidé v některých krajích vstávali časně ráno a omývali se v potoce, čímž se chránili před nemocemi. Mladí chlapci se chodili koupat a potápět a přitom lovili z vody oblázky, které potom zahodili. Věřilo se, že tak se ochrání před bolestmi zubů. Dívky stíraly z obilí rosu, aby byly chráněné před žhnoucími paprsky. Rozšířeným zvykem bylo také předení pašijových nití. Pokud na sobě člověk nosil nějaký oděv, který byl ušitý z těchto nití, měl být ochráněn proti uhranutí a zlými duchy. V tento den se nesmělo nic půjčovat z jiných domácností, protože mohly být tyto předměty očarovány. Hospodyně také nesměly prát prádlo, jelikož by se máčelo do Kristovy krve a ne do vody. Nesmělo se také hýbat se zemí (kopat, orat, sázet apod.), jelikož se tím projevovala úcta k zemi – matce, která je v této době „samodruhá“.⁴⁶

Podle lidové pověry se otevírala země a na krátkou chvíli odhalovala ukryté poklady. Poklad měl být označen světélkem nebo zlatým kapradím.⁴⁷

2.3.5 Bílá sobota

V tento den bývalo zvykem světit oheň před kostelem. Od svččeného ohně se zapálila velká Velikonoční svíce – Paškál a pomocí ní se zapálil oheň v kostele.

⁴⁴ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁴⁵ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁴⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁴⁷ VELEBNÁ, Eva a Karel MAJER. *Lidové zvyky a obyčeje v křesťanském roce: [občanská výchova]*. Úvaly u Prahy: Albra, 1996.

Hospodyně doma uhasily všechna ohniště a před kostelem vložily polínko do ohniště, které pak po posvěcení odnesla domů a zapálila od něj nový oheň. Ohořelá polínka v podobě kříže se také zapichovala kolem pole, aby dobře rodilo. Také se dřívka zastrkovala v domácnostech za trám, aby stavení bylo chráněno před požárem. Na Bílou sobotu se konal obřad Vzkříšení, kdy se z Božího hrobu vyzvedla monstrance s Nejsvětější svátostí a Kristova socha nebo obraz a sváteční průvod s černými korouhvemi je nesl vesnicí. V tento den se také vrací zvony z Říma a opět se rozezní.⁴⁸

Hlavním chodem bývala nádivka, velikonoční buchta či sekanice a na stole ležel upečený mazanec.⁴⁹

2.3.6 Boží hod velikonoční (Velikonoční neděle)

V tento den vstal Kristus z mrtvých. Končí půst a vrcholí velikonoční svátky. V kostele se světily pokrmy (mazanec, beránek, chleba, vejce,...) Posvěcené jídlo se jedlo buď v kostele vestoje anebo venku pod širým nebem či na polích. Kouskem posvěceného jídla byla obdarována každá návštěva. Posvěcené jídlo dostala i zvíř, sad a voda, aby byla plodnost zvíře, hojnost ovoce a dobrá voda. V tento den se nesmělo zametat, stlát lůžkoviny, vynášet hnůj z chléva, mýt nádobí, šít anebo čistit boty.⁵⁰

V tento den se připravovala vejce mnoha způsoby. Smažila se na nakrájené slanině a před podáváním se sypala mladými spařenými kopřivami, pažitkou i petrželkou.⁵¹

⁴⁸ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁴⁹ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

⁵⁰ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁵¹ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

Z pohledu zvyků je však tento den méně výrazný.⁵²

2.3.7 Velikonoční pondělí

K Velikonočnímu pondělí se nevážou žádné důležité liturgické úkony a není to ani církevní svátek. Z pohledu lidových zvyků je to však nejdůležitějším dnem Velikonoc, jelikož se v něm odbývá pomlázka.⁵³ Chlapci obcházejí domy s pomlázkou, která je upletená z vrbového proutí a ozdobená stuhami. Pomlázka je symbolem předání zdraví, síly a omlazení. Dívky a ženy jsou šlehány, aby byly zdravé, pilné a veselé. Za odměnu chlapci dostávají malovaná vajíčka.⁵⁴

Slavení Velikonoc pokračuje ještě dalších padesát dní až do svatodušní neděle čili svátku Soslání Ducha svatého.⁵⁵

⁵² LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

⁵³ VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

⁵⁴ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁵⁵ EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídání o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

3 Velikonoce v České republice

Velikonoce jsou tradiční oslavou jara. Tyto svátky v minulosti bývaly významnější než Vánoce a v některých zemích je tomu tak i dnes (Německo, Francie). V naší zemi zůstala stejná důležitost jen v některých oblastech, například na Moravském Slovácku. Ale i v dnešní době se tento svátek v rodinách traduje alespoň v minimální míře. Tedy v podobě občůzky s pomlůzku po příbuzných či známých.⁵⁶ V minulosti měl však pro naše předky největší význam příchod jara, kdy jarní rovnodennost znamenala začátek nového zemědělského roku.⁵⁷

Velikonoce mají nejdelší přípravné období ze všech svátků a vrcholí ve Svatém týdnu, který se nazývá také Pašijovým nebo Velkým týdnem.⁵⁸

Velikonoce jsou samostatný blok zvyků trvajících osm týdnů a jsou včleněny do období mezi březnem a dubnem.⁵⁹

3.1 Historický původ

Velikonoce jsou nejvýznamnější svátky křesťanské církve a jsou spojené s památkou umučení a vzkříšení Ježíše Krista. Velikonoce jsou tedy vzpomínkou na jeho zmrtvýchvstání. Velikonoce měly silnou tradici již v předkřesťanské době. Prapůvodně souvisel tento svátek se svátkem normanských pastýřů. Byl spojen s obětováním mladých zvířat, především beránka.⁶⁰

⁵⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁵⁷ SKOPOVÁ, Kamila. *Hody, půsty, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis, 2014. ISBN 978-80-7470-077-4.

⁵⁸ FROLCOVÁ, Věra. *Velikonoce v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-503-8.

⁵⁹ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.

⁶⁰ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

Pesach, jarní starožidovské svátky, se dodnes slaví v období jako křesťanská Velká noc. V průběhu vývoje křesťanství mnohé nežidovské rituály a zvyklosti splynuly s novým náboženstvím a staly se jeho součástí.⁶¹

3.1.1 Legenda o Ježíšovi

Příběh začíná o Květné neděli. Lidé berou do kostela rozkvetlé větvičky jívý a chodí průvodem kolem kostela, aby si pamatovali, jak Ježíš přijížděl do Jeruzaléma a lidé mu mávali palmovými listy a zpívali „Hosana“. V Zelený čtvrtek Ježíš naposledy večeřel se svými učedníky (Poslední večeře). Mezi učedníky byl Jidáš, který se chystal zradit Ježíše. Ježíš to věděl dopředu, ale nebránil se. Ježíš věděl, že přijdou vojáci a zajmou ho a poté, že bude ukřižován. Proto se modlil v zahradách poblíž Jeruzaléma. Říman Pilát, který vyslychal Ježíše, řekl lidem: „*Když ho chcete křižovat, já s tím nechci nic mít.*“⁶²(Stránky nejsou číslované.) A umyl si ruce, na znamení, že za to nenese zodpovědnost. Ježíšovi oblékli směšný oblek a trnovou korunu a donutili ho nést kříž na Golgotu, kde ho ukřižovali. Přátelé sundali tělo Ježíše z kříže a uložili ho do hrobu. Po třech dnech vstal Ježíš z mrtvých a po nějaké době vystoupil na nebe, kde je pořád.⁶³

3.2 Určení data velikonočních svátků

Velikonoce jsou pohyblivé svátky, a proto každý rok připadají na jiné datum. Slaví se po jarní rovnodennosti, která připadá na 21. března, a to první neděli po prvním jarním úplňku.⁶⁴

⁶¹ VELEBNÁ, Eva a Karel MAJER. *Lidové zvyky a obyčeje v křesťanském roce: [občanská výchova]*. Úvaly u Prahy: Albra, 1996.

⁶² ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Velikonoční knížka*. 1. vyd. Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-56-8.

⁶³ ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Velikonoční knížka*. 1. vyd. Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-56-8.

⁶⁴ JENČKOVÁ, Eva. *Hody, hody, doprovody*. Hradec Králové: Tandem, 2012. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-903115-5-5

3.3 Velikonoční symboly a jejich význam

Lidová symbolika má své různé výrazové prostředky.⁶⁵

Symboly života, zdraví, světla a štěstí jsou zelená ratolest, zelený strom, červené jablko, plné vejce, svíce, kynuté pečivo, červená barva a pestré tkaniny.

Symboly hojnosti, bohatství a plodnosti jsou čočka, hrách, makovice, ořechy, sušené ovoce, sušené houby a obilí.

Symboly ochrany lidí, stavení, dobytka a polí jsou chléb, med, česnek, sůl, svěcené pokrmy a ratolesti, černý kmín,...

Symboly smrti, pohany a zmaru jsou prázdné skořápky, vymlácená sláma, prázdná vejce, bílá barva,...

3.3.1 Beránek

Beránek je předobrazem křesťanských Velikonoc jako symbol čisté oběti a podobenství Spasitele. Také byl obřadním pokrmem Židů před jejich odchodem z Egypta.⁶⁷

Začátkem průmyslové revoluce začala staletá tradice pečeného velikonočního beránka mizet. Krvavý rituál, který připomínal Kristovu oběť, nahradil zvyk péct beránka z těsta.⁶⁸

⁶⁵ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁶⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁶⁷ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁶⁸ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

3.3.2 Zajíček

Představuje symbol skromnosti, pokory a chudoby, a také sebeobětování se pro druhé. Zvyk, kdy velikonoční zajíček přináší čokoládová vajíčka, k nám dorazil z Německa a k tomuto symbolu se váže pohanská pověst.⁶⁹

Další názor na vznik spojení vajíčka s velikonočním zajícem poukazuje na zvyk, kdy se do upečeného chleba, který měl formu zajíce, položilo velikonoční vejce, čímž se tyto dva symboly spojily. Bývalo také zvykem, že kmotři zvali děti na tzv. honění velikonočního zajíce, což znamenalo hledání.⁷⁰

3.3.3 Pomlázka

Pro pomlázku existuje spousta dalších krajových výrazů, například mrskačka (Zlínsko), šmerkust (severní Morava), mrskut (Haná, Valašsko) nebo také žíla, šlaháčka, kančák, šibák,...

Původ názvu

Dříve se používalo slovo „pomládka“, které vycházelo z původního názvu „omládka“. Tento termín se v dnešní době používá už jen na Kyjovsku, kde se tak označují odnože rozmarýnu, které jsou určeny k rozmnožování rostliny.⁷¹

⁶⁹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁷⁰ EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídky o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

⁷¹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

Výroba pomlázky

Na výrobu se nejlépe hodí vrbové proutky, protože jsou dostatečně dlouhé a pružné. Nejjednodušší pomlázka, kterou zvládnou uplést i děti, je ze tří proutků. Složitější pomlázky se pak pletou ze čtyř a více proutků. Největší zájem bývá o čtyřhrannou pomlázku, která se plete z osmi proutků.⁷²

Praktikování zvyku

Chlapci a muži šlehají dívky a ženy svazkem živých prutů anebo svazkem speciálně spletených prutů – pomlázka. Pruty mají životodárnou, uzdravující a omlazující sílu, která přechází na člověka či dobytek šleháním. Ženy a dívky platí za vyšlehání malovaným vajíčkem a někde barevnou stuhou, kterou uvazují na pomlázku. Bohatě odměněný byl především první koledník, který přinášel do domu štěstí. Jeho pomlázkou pak šlehaly hospodyně dobytek, aby se omladil.⁷³

Hospodář také šlehal čeládku, aby nebyla líná. Šlehání bylo také znamením přátelství mezi rodinami, kdy děti nechodily k těm sousedům, jejichž rodiče nebyli za dobře.⁷⁴

K obchůzce patří kolední píseň nebo recitace. Lidová slovesnost jich vytvořila nepřeborné množství. Od roztomilých a dětských, a někde dokonce hraničící s rozpustilou výhružkou.⁷⁵

⁷² ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁷³ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁷⁴ EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídání o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

⁷⁵ SKOPOVÁ, Kamila. *Hody, půsty, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis, 2014. ISBN 978-80-7470-077-4.

Pomlázkové právo

Pro chlapce platí od půlnoci z neděle na pondělí. V pondělí odpoledne je to už „ženské pomlázkové právo“, kdy dívky a ženy mohou oplácet šlehání anebo mohou polévat koledníky vodou.⁷⁶

Význam tradice

Na jaře se symbolem života staly některé stromy, u nichž se nejdříve probouzí míza. Jsou to všechny druhy jívy včetně vrby a břízy. Zvyk vrbového splétání prutů v pomlázku se dochoval do dnešní doby. Spletenými proutky má vrba předat životodárnou sílu tomu, kdo je jí šlehnut.⁷⁷

Odměna koledníkům

Dříve chodila na koledu především svobodná chasa a mládež. Za odměnu dostávali vajíčka, kterých bylo oproti dnešní době mnohem více. Tyto časy skončily asi před padesáti lety. Nová doba přinesla jiné zvyky jako pestřejší velikonoční stůl alkohol a bohatší koledu.⁷⁸

3.3.4 Vajíčko

Je nejstarším symbolem plodnosti, úrody, vzkříšení a nového, stále se opakujícího života. Vajíčko je odměnou koledníků a předmětem zdobení. Zvláštní postavení má červené vejce, které je zřejmě prvním z typu kraslic. Slovanský výraz pro tuto barvu je „krasnaja“, odtud patrně vznikl název „kraslice“. Jiné prameny ale uvádějí, že název vznikl od slova „krásniti“ nebo „krásliti“. Vejci

⁷⁶ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁷⁷ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁷⁸ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

se už v dávných dobách připisovaly magické vlastnosti. Plodivá síla vajíčka měla být umocňována ornamenty a barvením. Zejména barvy života – červená (proudící krev a láska), zelená (zeleň přírody), hnědá a černá (temná země) a žlutá (barevnost slunce). V době křesťanství se také začala používat fialová barva. Vejce, která byla určena jako dar za pomlázku, se nevařila, jelikož by tím prý ztratila kouzelnou moc. Vejce se také používala při rituálech prováděných s dobytkem a také při zahajování polních prací, kdy vejce vložena do jarního osení měla zajistit zdárný růst plodin a příchod léta a také zdraví a plodnost dobytka.⁷⁹

Proti bolení hlavy a vyrážkám se potírali nohy a ruce vařeným vejcem. Dítě, které dostalo od kmotry dvě vařená vejce v době prvních krůčků, dobře chodilo. Dům chránilo vajíčko, které bylo uložené v základech, a kraslice zavěšená nad stolem ochraňovala obyvatele před zlou nemocí.⁸⁰

3.4 Velikonoční pečivo

Velikonoční pečivo nese znaky předkřesťanské doby, ale je také ovlivněno křesťanskými tradicemi. Koláče byly pečeny z jednoduchých surovin a představovaly symboly pověr a mýtů. Ve většině evropských zemích můžeme vysledovat společné znaky u obřadního velikonočního pečiva jako třeba kulaté tvary, zlatavé barvy a lesklé povrchy. Nejoblíbenější a nejznámější byly Jidáše, které měly tvar různých figur, točánků, precíků apod. Později to byl tvar placky, který se propichoval vidličkou. Kromě těchto drobných jidášků a Jidášových provazů se pekly mazance, které byly zdobeny rostlinnými motivy a zvířecími figurkami. Někdy se do těsta zapékala celá syrová bílá nebo červená vejce i se skořápkou. Na Moravě a ve Slezsku se pekly slané mazance, se slaninou

⁷⁹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

⁸⁰ EBR, Vratislav. *Velikonoce: (malé povídání o velkých dnech)*. Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009. ISBN 978-80-86912-28-8.

nebo uzeným masem.⁸¹ V rodinách, kde nemohli na Velikonoce zabít beránka či kůzle, se pekl beránek nejčastěji z piškotového těsta. Velikonoční pečení bývalo spojeno s různými obřady – hospodyně, které měly zamoučené ruce od mazanců, šli do zahrady pohladit stromy, aby dobře plodily.⁸²

⁸¹ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

⁸² ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.

4 Velikonoce ve Velké Británii

Stejně jako v České republice ani ve Velké Británii nemají Velikonoce pevné datum a slaví se v rozmezí od 22. března až 25. dubna.⁸³

Velikonoce v Anglii mají také hodně zvyků a tradičního jídla. Pátek před Velikonoční nedělí a pondělí poté je v Anglii vyhlášen státní svátek a školy jsou po dobu dvou týdnů zavřené.⁸⁴

Ve Velké Británii se dodržuje řada tradic také v předvelikonočním období. Například jsou pořádány závody univerzitních osmiveslic Cambridge a Oxfordu na řece Temži, oslavuje se jarní rovnodennost a populární je také už po staletí pořádaný běh žen s palačinkou na pánvi.⁸⁵

4.1 Zelený čtvrtek

Křesťané si připomínají Poslední večeři, kdy Ježíš umyl nohy svým učedníkům.⁸⁶ Tento čin se stal už od dvanáctého století tradičním velikonočním zvykem, který se pojí s britskou královskou rodinou. Panovník v tento den obdaruje chudé lidi. V průběhu byl upraven tak, že počet obdarovaných lidí se shodoval s věkem panovníka.⁸⁷

⁸³Activity village. [cit. 2017-03-02]. Dostupné na:

< <https://www.activityvillage.co.uk/easter> >

⁸⁴Leo network. [cit. 2017-03-02]. Dostupné na:

< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁸⁵ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

⁸⁶ Leo network. [cit. 2017-03-02]. Dostupné na:

< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁸⁷ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

4.2 Velký pátek

Na Velký pátek si Křesťané připomínají ukřižování Ježíše Krista. Je to také den smutku v kostele. Křesťané rozjímají o Ježíšově utrpení a smrti a co to znamená pro jejich víru.⁸⁸

4.3 Boží hod Velikonoční

V rodinách se koná slavnostní oběd. Na stole bývá pečený krocán s opečenými bramborami, vařená zelenina a hnědá omáčka. Součástí slavnosti je také „hon na vajíčka“, která schoval velikonoční zajíc pro hodné děti. Většinou to jsou čokoládová vajíčka.⁸⁹

4.4 Velikonoční pondělí

V některých oblastech se pořádá soutěž „Egg rolling“. Lidé pouští vajíčka z kopce, to vejce, které se první dokutálí dolů, vyhrává.⁹⁰

4.5 Velikonoční symboly

Mnohé z velikonočních symbolů jsou spojeny s narozením, plodností a štěstím.⁹¹

4.5.1 Kříž

Je to jeden z hlavních symbolů. Po Ježíšově ukřižování se stal symbolem utrpení. Po Ježíšově vzkříšení viděli Křesťané kříž jako symbol vítězství nad smrtí.⁹²

⁸⁸ Leo network. [cit. 2017-03-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁸⁹ ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčej, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-489-5.

⁹⁰ Englisch-hilfen. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.english-hilfen.de/en/texte/easter.htm> >

⁹¹ Leo network. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁹² Leo network. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

4.5.2 Palmy

Velikonoční týden začíná Květnou nedělí. Květná neděle proto, že lidé vítali Ježíše při příjezdu do Jeruzaléma palmovými listy. V dnešní době nesou Křesťané o Květné neděli palmové ratolesti v průvodech a vytváří z nich kříže a věnce, kterými zdobí církve.⁹³

4.5.3 Velikonoční vajíčko

Vajíčka jsou symbolem jara a nového života. Výměna a konzumace vajíček je populárním zvykem v mnoha zemích. Dříve byly používány většinou slepičí vejce, která se barvily různými barvami a vzory, nejčastěji se používaly světlé barvy, které odkazovaly na jaro a světlo. Dnes už jsou většinou nahrazena čokoládovými vajíčky, která jsou dutá a plněná sladkostmi.⁹⁴

4.5.4 Velikonoční zajíc

Zajíček jako symbol Velikonoc pochází původně z Německa. Ve Velké Británii děti věří, že pokud byly hodné, nechá jim velikonoční zajíček čokoládová vajíčka.⁹⁵

4.6 Velikonoční tradice

Některé tradice ve Velké Británii nejsou typické jen pro tuto zemi, například velikonoční vajíčka nebo velikonoční zajíček. Avšak některé tradice jsou typické pouze pro Anglii.⁹⁶

⁹³ Leo network. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁹⁴ Leo network. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁹⁵ Leo network. [cit. 2017-05-02]. Dostupné na:
< <http://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

⁹⁶ Englisch-hilfen. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.englisch-hilfen.de/en/texte/easter.htm> >

4.6.1 Morris dancers

Tito tanečníci nazývaní „Morris“ vystupují na Velikonoční neděli. Jsou to velmi staré jarní tance, které slouží k vyplašení ducha zimy. Tanečníci jsou oblečeni v bílých košilích, červených šerpách, černých kalhotách a mají slaměné klobouky se spoustou květin a stuhami. Na sobě mají uvázané červené stuhy a zvonky. Při rychlém pohybu tanečníku se stuhy vlní a zvonky zvoní.⁹⁷

4.6.2 Velikonoční čepce

Ženy a dívky zdobí klobouky, které se nazývají „Easter bonnets“. Zdobí je spoustou jarních květin a nosí je na velikonočních přehlídkách.⁹⁸

4.6.3 Hot cross buns

Podávají se na Velký pátek. Jsou to buchty s rozinkami a kořením a na vrchu mají kříž, který symbolizuje kříž Ježíše. Nejlepší jsou horké a je o nich také stará písnička.⁹⁹

4.6.4 Velikonoční pohledy

Tato tradice pochází až z 19. století. Pohledy jsou většinou zelené nebo žluté a zobrazují mláďata, protože mnoho z nich se rodí na jaře.¹⁰⁰

4.7 Velikonoční jídlo

Na Velikonoční neděli je ve Velké Británii běžné jíst čokoládová vajíčka. Nejběžnější je velká čokoládová skořápka, která obsahuje další balíček sladkostí. Rodiče je často dávají dětem jako dárek.¹⁰¹

⁹⁷ Help For English. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.helpforenglish.cz/article/2008031801-easter-in-england> >

⁹⁸ Help For English. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.helpforenglish.cz/article/2008031801-easter-in-england> >

⁹⁹ Help For English. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.helpforenglish.cz/article/2008031801-easter-in-england> >

¹⁰⁰ Englisch-hilfen. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.englisch-hilfen.de/en/texte/easter.htm> >

¹⁰¹ UK student life. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.ukstudentlife.com/Ideas/Album/Easter-Sunday.htm> >

Dále je na Velikonoce oblíbený tzv. „Simnel cake“. Je to ovocný koláč s tenkou vrstvou marcipánu. Na vrchu koláče je jedenáct marcipánových kuliček, kdy každá koule představuje jednoho z apoštolů. Lidé si je mohou zakoupit v pekárnách či v čajovnách a supermarketech.¹⁰²

¹⁰² UK student life. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
< <http://www.ukstudentlife.com/Ideas/Album/Easter-Sunday.htm> >

Praktická část

5 Projekt – Poznáváme britské Velikonoce

Popis projektu:

Záměrem projektu je seznámit děti v mateřské škole s oslavami Velikonoc v zahraničí, konkrétně ve Velké Británii. Děti si prakticky vyzkouší výrobu velikonoční pohlednice, společně si upečou „hot cross buns“ a naučí se krátkou anglickou říkanku k tomuto pečivu.

Účastníci: Děti v MŠ, učitelka

Počet účastníků (doporučený): Maximálně 20 dětí

Věk dětí: 4 – 6 let

Prostředí realizace projektu: Třída mateřské školy, zahrada mateřské školy

Délka projektu: 2 dny

Organizace projektu:

➤ **Metody:**

- Slovní (monologické – vysvětlování, dialogické – rozhovor, diskuse)
- Názorně demonstrační (předvádění, pozorování)
- Praktické (nácvič praktických činností, výtvarná činnost)
- Samostatné práce dětí

➤ **Formy:**

- Frontální forma výuky
- Skupinová forma výuky
- Individualizovaná forma výuky

- Individuální forma výuky¹⁰³

Cíle projektu:¹⁰⁴

- Psychomotorický:
 - Rozvoj a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).
 - Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností.
- Kognitivní:
 - Rozvoj tvořivosti (tvořivého sebevyjádření).
 - Rozvoj estetického vnímání.
- Afektivní:
 - Vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností
 - Poznávání jiných kultur

Seznam aktivit:

1. Motivace – Rozhovor o Velikonocích (Česká republika x jiné země)
2. Výroba Velikonočních pohledů
3. Pečení „Hot cross buns“
4. Říkanka „Hot cross buns“
5. Hledání ukrytých vajíček po zahradě
6. Ukončení projektu

¹⁰³ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

¹⁰⁴ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 47 s. [cit. 2017-11-03]. ISBN nevedeno. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/38795/>>.

Popis aktivit

5.1 Motivace

Krátký rozhovor s dětmi o tom, co vědí o Velikonocích v České republice a zda vědí, jak se slaví Velikonoce v jiných zemích. Jestli si myslí, že to je všude stejné nebo naopak. Poté paní učitelka sdělí dětem, jakým činnostem se budou následující dva dny věnovat a z jaké země tyto aktivity pocházejí.

Použité didaktické metody: Vysvětlování, diskuse.

Použité formy výuky: Frontální.

5.2 Výroba Velikonočních pohledů

Cíl aktivity: Zdokonalit dovednosti v oblasti jemné motoriky, osvojit si věku přiměřených praktických dovedností, rozvíjet tvořivost a estetické vnímání.

Edukační cíl:

- Kognitivní – Děti se naučí popsat postup výroby, dokáže pojmenovat a popsat pomůcky a materiál.
- Psychomotorický – Dítě si dokáže rozvrhnout práci, zorganizovat práci, dokáže vymyslet různé obrázky, které si nakreslí dovnitř pohlednice, procvičí si dovednost vyjádřit se pomocí výtvarné činnosti, procvičí si práci s nůžkami.
- Afektivní – Dítě získá určitý postoj ke svému závěrečnému výrobku a k dané činnosti.
- Behaviorální – Dítě rozvíjí svou fantazii a kreativitu, učí se trpělivosti a pečlivosti, vytváří se u něj kladný vztah k práci.

Použité didaktické metody: Vysvětlování, předvádění, nácvik praktické činnosti, samostatná práce dětí.

Použité formy výuky: Skupinová, individualizovaná, individuální.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Poučit děti o bezpečnosti při práci s nůžkami - pokud budou děti nůžky používat, měly by sedět u stolu a dbát bezpečnosti, nikam s nůžkami nechodit. Při práci s lepidlem dbát na to, aby nezašpinily pracovní plochu, pokud ušpiní sebe či pracovní plochu, jít se umýt a otřít pracovní plochu. Po dokončení výtvarné činnosti si dítě po sobě uklidí pracovní plochu a půjde si umýt ruce.

Materiál a pomůcky: Zelená a žlutá čtvrtka, nůžky, lepidlo, voskové barvy, obyčejná tužka

Postup:

1) Zelenou čtvrtku si položíme na stůl před sebe tak, aby delší strany byly vodorovně a kratší svisle. Čtvrtku přehneme zleva doprava.

2) Pokud děti zvládnou sami, tak si obkreslí na žlutou čtvrtku kuřátko. Pokud ne, kuřátko jim obkreslí paní učitelka.

3) Kuřátko vystříháme nůžkami a lepidlem ho nalepíme na zelenou přehnutou čtvrtku, na první stranu.

4) Voskovými barvami dokreslíme kuřátko obličej – oči, zobáček.

5) Otevřeme zelenou čtvrtku a dovnitř děti nakreslí libovolný obrázek, podle toho, komu chtějí velikonoční pohlednici věnovat.

Reflexe: Děti zhodnotí své výrobky, jak se jim povedly.

5.3 Pečení „Hot cross buns“

Cíl aktivity: Osvojit si věku přiměřené praktické dovednosti, poznávání jiných kultur.

Edukační cíl:

- Kognitivní – Děti se naučí pracovat s novým materiálem (těsto), dokáže popsat postup výroby, dokáže pojmenovat použité pomůcky a materiál.
- Psychomotorický – Dítě si zorganizuje svou práci, dokáže vymyslet i jiné výrobky z těsta, vyzkouší si práci s těstem.
- Afektivní – Dítě si uvědomí vlastní pocity a postoje k dané činnosti.
- Behaviorální – Dítě se učí pečlivosti a trpělivosti, učí se spolupracovat s ostatními dětmi, vytváří si kladný vztah k práci.

Použité didaktické metody: Vysvětlování, diskuse, předvádění, nácvik praktické činnosti.

Použité formy výuky: Frontální, individuální.

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Před začátkem činnosti si všechny děti umyjí ruce. Během vyrábění těsta kdy si děti zkouší míchat různé suroviny, dbát na to, aby udržovaly čistou pracovní plochu. Po skončení činnosti si opět všechny děti umyjí ruce. S nožem pracuje pouze paní učitelka a dbá bezpečnosti a opatrnosti. Upozornit děti na nebezpečí při rozhřívání másla. Dávat pozor na to, zda nemáme ve třídě dítě, které je alergické na nějakou surovinu, kterou použijeme.

Materiál a pomůcky: Hrníček, lžíce, mísa, utěrka, vál, plech, pečící papír, nůž, mašlovačka, suroviny viz níže v receptu.

Postup:¹⁰⁵

3hrnky mouky

1hrnek mléka

1/2hrnku cukru

¹⁰⁵ Recepty online. [cit. 2017-24-03]. Dostupné na: <<http://www.receptyonline.cz/recept--hot-cross-buns--6025.html>>

1/2hrnku másla nebo tuku na pečení
1/4hrnku vlažné vody
1/4hrnku rozinek
2 lžíce nastrouhané citronové kůry
1 lžíce drcené směsi hřebíčku, skořice a nového koření
1 ks kostky čerstvého droždí
vejce (1 ks)
špetka soli

- 1. Vlažnou vodu nalijeme do menší nádoby, přidáme rozdrobené čerstvé kvasnice a necháme vzejít kvásek.*
- 2. V hrnci rozeřjeme mléko s cukrem a máslem (tukem), když se vše spojí, necháme směs zchladnout.*
- 3. Do směsi pak zašleháme vejce, vzešlý kvásek, směs koření, rozinky spařené horkou vodou a prosátou mouku se solí.*
- 4. Vypracujeme těsto a přikryté necháme na teplém místě vykynout přikryté vlhkou utěrkou, až se nám objem zdvojnásobí, což trvá zhruba 1 hodinu.*
- 5. Z vykynutého těsta vypracujeme, na pomoučeném vále, jednotlivé bochánky o velikosti naší koblíhy, vyskládáme je na vymazaný plech (případně vyložený pečicím papírem), nožem (můžeme použít i jiný nástroj) vytvoříme na vršku každého bochánku křížek a necháme kynout ještě asi půl hodiny.*
- 6. Nakonec povrch bochánků potřeme mlékem a pečeme při 190 °C cca 15-20 minut dozlatova.*
- 7. Upečené a mírně vychladlé bochánky zdobíme moučkovým cukrem, který sypeme do vykynutých zářezů (na zdobení křížů můžeme použít i cukrovou polevu) a pak moučník ihned, ještě teplý, servírujeme.*

Doporučení:

Tuto aktivitu je vhodné provádět u stolečků se všemi dětmi najednou. Děti budou sedět okolo stolečků, které budou spojené. Paní učitelka dá do mísy všechny potřebné ingredience a během toho se bude děti ptát, jestli poznají, jak se jednotlivé ingredience jmenují a proč se tam dávají. Na závěr může nechat mísu kolovat a každé dítě si těsto zkusí zamíchat.

Reflexe: Děti zhodnotí, jak se jim aktivita líbila. Druhý den, při ochutnávání zhodnotí, jak jim buchty chutnají.

5.4 Říkanka „Hot cross buns“

Cíl aktivity: Vytvořit povědomí o existenci jiných kultur a národností.

Edukační cíl:

- Kognitivní – Dítě uslyší a naučí se nová cizí slova.
- Afektivní – Dítě si uvědomí pocity během této aktivity, jak se mu učí říkanka.
- Behaviorální – Dítě se učí trpělivosti.

Použité didaktické metody: Vysvětlování, nácvik praktické činnosti.

Použité formy výuky: Frontální

Bezpečnostní a hygienické pokyny: Při této aktivitě není potřeba dbát na bezpečnostní nebo hygienické pokyny.

Materiál a pomůcky: K této aktivitě nejsou potřeba žádné pomůcky ani materiál.

Postup:

1) Sedneme si s dětmi do kroužku a připomeneme si, jak jsme pekli „hot cross buns“ a řekneme dětem, že se k nim teď ještě naučíme krátkou říkanku, která je v anglickém jazyce.

2) Říkanku dětem pomalu přečteme a vysvětlíme jim, co jednotlivé řádky znamenají v češtině.

3) Říkanku se naučíme společně s dětmi – přečteme jeden řádek a děti ho po nás zopakují. Pokud budeme mít skupinku mladších dětí, naučíme se s nimi pouze první sloku říkanky.

Se staršími dětmi se můžeme zkusit naučit obě dvě sloky, avšak vhodnější bude, když první den se naučí první sloku a druhý den přidáme i druhou sloku.

*"Hot cross buns,
hot cross buns,
one a penny, two a penny,
hot cross buns.*

*If you do not like them,
give them to your sons,
one a penny, two a penny,
hot cross buns."¹⁰⁶*

Reflexe: Děti řeknou, jak se jim básnička učila a jak dobře si ji zapamatovaly.

5.5 Hledání ukrytých vajíček po zahradě

Cíl aktivity: Vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností, poznávání jiných kultur

Edukační cíl:

- Kognitivní – Dítě pozná tradici, která se uplatňuje v cizí zemi.
- Psychomotorický – Dítě dokáže vymyslet i jiné varianty hry.
- Afektivní – Dítě si uvědomí pocity během této aktivity, dokáže zhodnotit, jak se mu aktivita líbila.
- Behaviorální – Dítě se učí trpělivosti, spolupráci.

Použité didaktické metody: Vysvětlování, samostatná práce dětí.

Použité formy výuky: Hromadná, individuální.

¹⁰⁶ Leo network. [cit. 2017-25-03]. Dostupné na:
< <https://www.learnenglish.de/culture/easter.html> >

Bezpečnostní a hygienické pokyny: U této aktivity je třeba dbát na to, aby vajíčka nebyla ukryta na nebezpečných místech – ve výškách apod.

Materiál a pomůcky: Čokoládová vajíčka, plyšový králíček, košíčky nebo jiné nádoby

Postup:

1) Ještě předtím než tuto aktivitu uspořádáme, je nutné, aby byla vajíčka na zahradě již ukryta. Je dobré ji tedy provést během pobytu venku, kdy druhá paní učitelka, která přijde na odpolední směnu, ukryje po zahradě MŠ vajíčka.

2) Děti namotivujeme pomocí plyšového králíčka, který dětem sdělí, že jim venku na zahradě ukryl čokoládová vajíčka, a že je teď mohou jít hledat. Králíček jim ještě poví, kde mají děti vajíčka hledat – že nemají lézt do výšek apod.

3) Děti si vezmou košíčky nebo jiné nádoby, které si přinesly z domu, a vydají se na zahradu hledat ukryta vajíčka.

4) Po skončení aktivity králíček pochválí děti, jak jim to šlo a řekne jim, že mají vajíčka za odměnu, a že si je mohou sníst po obědě.

Reflexe: Děti zhodnotí, jak se jim aktivita líbila a jak se jim dařilo v hledání ukrytých vajíček.

5.6 Závěr

Projekt ukončíme tak, že v prostorách mateřské školy vystavíme Velikonoční pohledy vyrobené dětmi. Dále na závěr ochutnáme upečené „hot cross buns“ a děti si sní čokoládová vajíčka.

Evaluace projektu:

Pedagogové zhodnotí, zda byly použité formy výuky a vzdělávací metody zvoleny vhodně. Jak byla vzdělávací nabídka zábavná a přitažlivá pro děti.

Dále pedagogové zhodnotí, zda dosáhli vymezených cílů celého projektu a edukačních cílů u jednotlivých aktivit.

Závěr

V bakalářské práci jsou uvedeny zajímavosti nejen z historie ale i ze současnosti Velikonoc. Dále jsou zde uvedeny zajímavosti ze současnosti oslav Velikonoc ve Velké Británii.

V teoretické části se dozvíme, jak probíhají Velikonoce u nás a jak ve Velké Británii. Stejně je například to, že v obou zemích jsou Velikonoce pohyblivým svátkem a o Zeleném čtvrtku a Velkém pátku máme podobné zvyklosti. Naopak britské Velikonoce se liší například jinými zvyky – pro děti pořádají „hon na vajíčka“, ženy pořádají přehlídku klobouků nebo se pořádají závody žen s palačinkou na pánvi.

Praktická část obsahuje několik námětů různého zaměření, které se v praxi, při práci s dětmi v mateřské škole mohou využít. Všechny aktivity v projektu nemají spojitost s českými Velikonocemi nýbrž s britskými Velikonocemi. Děti se tak pomocí tohoto projektu nenásilně a zábavně seznámí s velikonočními tradicemi a symboly Velké Británie.

Bakalářská práce je využitelná v praxi pro pedagogy mateřských škol. Lze využít jak teoretickou tak i praktickou část. Obě části obsahují různé zajímavosti, které mohou pedagogové předkládat dětem.

Seznam použité literatury a zdrojů

1. Activity village. [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné na: <https://www.activityvillage.co.uk/easter>
2. EBR, Vratislav. *Velikonoce*: (malé povídky o velkých dnech). Ilustroval Miroslav PAVLÍK. Praha: Krigl, 2009, 106 s. ISBN 978-80-86912-28-8.
3. Englisch – hilfen. [online]. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na: <http://www.englisch-hilfen.de/en/texte/easter.htm>
4. FROLCOVÁ, Věra. *Velikonoce v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2001, 277s. ISBN 80-7021-503-8.
5. Help For English. [online]. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na: <http://www.helpforenglish.cz/article/2008031801-easter-in-england>
6. JENČKOVÁ, Eva. *Hody, hody, doprovody*. Hradec Králové: Tandem, 2012, 52 s. Hudba v současné škole. ISBN 978-80-903115-5-5
7. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008, 163 s. ISBN 978-80-7229-171-7.
8. Leo network. [online]. [cit. 2017-25-03]. Dostupné na: <https://www.learnenglish.de/culture/easter.html>
9. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 47 s. [cit. 2017-11-03]. ISBN nevedeno. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/38795/>>
10. Recepty online. [online]. [cit. 2017-24-03]. Dostupné na: <http://www.receptyonline.cz/recept--hot-cross-buns--6025.html>
11. ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Velikonoční knížka*. 1. vyd. Praha: Baobab, 2012, 48 s. ISBN 978-80-87060-56-8.
12. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007, Pedagogika (Grada), 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

13. SKOPOVÁ, Kamila. *Hody, půsty, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis, 2014, 294 s. ISBN 978-80-7470-077-4.
14. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004, 125 s. ISBN 80-7346-018-1.
15. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009, 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9.
16. UK student life. [online]. [cit. 2017-06-02]. Dostupné na:
<http://www.ukstudentlife.com/Ideas/Album/Easter-Sunday.htm>
17. VELEBNÁ, Eva a Karel MAJER. *Lidové zvyky a obyčeje v křesťanském roce: [občanská výchova]*. Úvaly u Prahy: Albra, 1996, 47 s. ISBN neuvedeno.
18. VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. 1. vyd. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros), 370 s. ISBN 80-00-01356-8.
19. ZINDELOVÁ, Michaela. *Česká velikonoční kniha: obyčeje, zvyky, výzdoba, recepty a mnoho dalšího*. V Praze: XYZ, 2011, 391 s. ISBN 978-80-7388-489-5.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kristýna Krčmářová
Katedra:	Technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Pavlína Částková Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Velikonoce v předškolním vzdělávání – komparace ČR a UK
Název v angličtině:	Easter in preschool education – comparation ČR and UK
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na předvelikonoční období, tedy Masopust a postní dobu a poté na Velikonoce samotné. Jsou zde popsány zvyky a tradice a také tradiční symboly, které se pojí k Velikonocům. Práce není zaměřená pouze na slavení českých Velikonoc, ale také na to, jak probíhají oslavy Velikonoc ve Velké Británii. V práci jsou tedy popsány i tradice a symboly britských Velikonoc.

	<p>Do práce je zařazen projekt, který lze využít v mateřské škole. Aktivita jsou zaměřené tak, aby děti poznali, jak se slaví Velikonoce ve Velké Británii.</p> <p>Veškeré informace, které jsou v bakalářské práci obsaženy, mohou být použity v praxi.</p>
Klíčová slova:	Velikonoce v České republice, Velikonoční tradice, zvyky a symboly, Velikonoce ve Velké Británii, Projekt
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor thesis is focused on pre - Easter period – Carnival and Lent and then on Easter itself. They are described habits and traditions as well as traditional symbols which are linked to Easter. Thesis is not only focused on the celebration of Czech Easter, but also how Easter celebrations take place in the UK. In this thesis are therefore described British traditions and symbols of Easter.</p> <p>The thesis is classified project that can be used in kindergarten. Activities are oriented so that children know how Easter is celebrated in Great Britain.</p> <p>All information that is contained in the thesis can be used in practice.</p>
Klíčová slova v angličtině	Easter in the Czech republic, Easter traditions and symbols, Easter in the Great Britain, Project

Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	Český

